

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Навчально-науковий інститут філології та журналістики
Кафедра журналістики, реклами та PR

Реєстраційний № _____

Дата реєстрації _____

**ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ В
МЕДІА**

**Кваліфікаційна (дипломна) робота
здобувача вищої освіти**
другого (магістерського) рівня вищої
освіти
спеціальності «061 Журналістика»
освітньої програми «Журналістика.
Медіакомунікації»
21 Мд_Журн. групи
Дуравкіної Валерії Валеріївни

Науковий керівник:
професор, доктор філологічних наук
Партико Зіновій Васильович

Рекомендована до захисту

рішенням кафедри журналістики, реклами та PR

Протокол № _____ від «__» _____ 20__ р.

Зав. кафедри _____ Валерій БАШМАНІВСЬКИЙ

(підпис)

(ПІБ)

Дата захисту _____

Результат захисту

оцінка за національною шкалою	кількість балів за 100 бальною шкалою	ECTS

Голова ЕК

(підпис)

(ПІБ)

Члени ЕК

(підпис)

(ПІБ)

(підпис)

(ПІБ)

(підпис)

(ПІБ)

(підпис)

(ПІБ)

Секретар ЕК

(підпис)

(ПІБ)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. НОРМИ Й ТРАДИЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗМІ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	8
1.1 Медіа як джерело інформації в надзвичайних ситуаціях	8
1.2 Роль мас-медіа у формуванні громадської думки під час надзвичайних ситуацій	12
1.3 Соціально-психологічні особливості поведінки людей в надзвичайних ситуаціях	16
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ.....	20
2.1 Використовувані загальнонаукові методи дослідження.....	20
2.2 Використовувані конкретнонаукові методи дослідження.....	21
Висновки до розділу 2	23
РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗМІ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	25
3.1 Переваги висвітлення інформації в житомирських медіа під час надзвичайних ситуацій	25
3.2 Недоліки висвітлення інформації в житомирських медіа під час надзвичайних ситуацій	28
3.3 Механізми корекції функціонування засобів масової інформації в житомирських медіа.....	30
Висновки до розділу 3	32
РОЗДІЛ 4. ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗМІ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	34
4.1 Рекомендації для покращення функціонування житомирських ЗМІ в надзвичайних ситуаціях	34
4.2 Додаткова інформація та ресурси в соціальних мережах висвітлення надзвичайних ситуацій.....	36
Висновки до розділу 4	37

ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	41
ДОДАТКИ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дослідження, за визначенням З. Партико, – «це відповідність масової інформації повідомлення потребам реципієнтів» [45].

Одним із найважливіших партнерів у спілкуванні з аудиторією під час надзвичайної ситуації є ЗМІ. ЗМІ служать системою екстреного мовлення для отримання життєво важливої інформації людям, які її найбільше потребують. На початку кризи репортери менше стурбовані журналістськими розслідуваннями чи драматичністю сюжетів. Вони та їхня аудиторія більше зацікавлені в тому, щоб знати, що трапилося та як залишатися в безпеці.

Під час криз, конфліктів і стихійних лих засоби масової інформації мають вирішальне значення для об'єктивного внеску в дискусію щодо того, як реагувати, і забезпечення доступу місцевого населення до інформації, яка рятує життя.

Зважаючи на вищезазначене, вважаємо, що актуальність дослідження та її проблема є першочерговою для цільової аудиторії житомирських ЗМІ, а тому маємо дослідити тему особливостей висвітлення надзвичайних ситуацій в медіа.

Суспільна проблема. Проблема полягає у необхідності точного та своєчасного доправлення новин про надзвичайні ситуації в Житомирській області.

Об'єкт дослідження є житомирські інтернет-портали, які містять інформацію щодо надзвичайних ситуацій у місті, такі як: «Житомирська міська рада» (розділ «Цивільний захист населення»), «Новини Житомира – Житомир.info» (дата публікацій: 25.01.22; 31.01.22), «Головне управління ДСНС України у Житомирській області» (період з 26.09.22 по 16.11.22) та «Департамент з питань цивільного захисту населення та оборонної роботи Житомирської обласної державної адміністрації» (період з 14.04.21 по 08.06.21).

Спосіб утворення вибірки з генеральної сукупності – власне випадковий відбір. Вибірка не тотальна, нерепрезентативна.

Предмет дослідження. Показники, за якими будуть обстежуватися предмети дослідження: тематика повідомлень, кількість інформації, точність інформації, своєчасність інформування населення та вплив інформації на аудиторію[44].

Мета дослідження. Сформулювати практичні рекомендації для функціонування житомирських ЗМІ в надзвичайних ситуаціях.

Завдання дослідження:

- Зібрати та проаналізувати літературу за темою дослідження, описавши теоретичні та практичні аспекти подачі інформації у надзвичайних ситуаціях (розділ 1);
- Розкрити методологічні засади дослідження надзвичайної ситуації (розділ 2);
- Дослідити та описати розв’язання проблематики висвітлення інформації в умовах надзвичайної ситуації(розділ 3);
- Визначити практичні рекомендації для покращення якості функціонування засобів масової інформації в надзвичайних ситуаціях (розділ 4).

Методи дослідження. Серед наукових методів дослідження у роботі будуть використані:

Загальнонаукові:

Традиційний аналіз –це ланцюжок розумових, логічних побудов, спрямованих на виявлення суті аналізованого матеріалу.

Індукція – для переходу від знання окремого прояву висвітлення ситуацій, до встановлення загальних закономірностей та характерних рис, які формують особливості висвітлення надзвичайних ситуацій в медіа.

Узагальнення – для кінцевих висновків на основі дедуктивних міркувань.

Конкретно наукові:

Теоретичні:

- логічний метод – для усунення суперечностей, спричинених порушенням норм логіки, у процесі написання роботи та при викладі результатів дослідження.

ВИСНОВКИ

Найголовнішою метою будь-якої надзвичайної ситуації є безпека населення та служб реагування. Громадська безпека для постраждалих від стихійного лиха є першим завданням у всіх заходах з підготовки та реагування.

Травматичні події у вигляді стихійних лих, таких як лісові пожежі, землетруси чи повені, а також катастрофи, спричинені людиною, пов'язані зі спалахом хвороби, тероризмом, насильством зі застосуванням зброї та іншими проявами масового насильства, можуть мати величезний вплив на психічне здоров'я та вразливість до травматичного стресу. Використання соціальних медіа може бути цінним інструментом у ці кризові часи для постраждалих осіб.

Формування катастрофи є дуже важливим кроком у забезпеченні того, щоб громадськість отримала належний контекст щодо її впливу на їх безпеку та стан їхнього майна. Роль ЗМІ показала, як зміни в індустрії новин призвели до фундаментальних змін у тому, як інформація відбирається та упаковується для громадськості.

Комунікаційні платформи соціальних медіа можуть надавати оголошення, щоб допомогти підготуватися до майбутніх подій, а також надавати попередження, реагування та відновлення. Перевага використання соціальних медіа для надання та отримання інформації полягає в тому, що вміст можна передавати в режимі реального часу та швидко й легко транслювати широкій аудиторії. Соціальні мережі часто використовуються як найшвидший спосіб інформувати інших, наприклад сім'ю та близьких, про стан безпеки, потребу в допомозі або передачу важливих повідомлень і оновлень. Це може допомогти зменшити страх і занепокоєння, а також розширити можливості постраждалих осіб і громадськості.

Зокрема, функції соціальних медіа включають: По-перше, можливість користувачам безпосередньо надсилати миттєві повідомлення аудиторії, таким чином охоплюючи широке коло осіб та організацій. По-друге, допомогти суспільству сформувати уявлення про ситуацію в ході надзвичайної ситуації,

допомогти рятувальникам отримати точнішу інформацію та скоординувати свою роботу. По-третє, допомагати керувати чутками та виправляти помилкову інформацію.

На етапі відновлення та управління надзвичайними ситуаціями медіа зазвичай використовуються для поширення інформації, пов'язаної з допомогою та підтримкою, з регулярними оновленнями. Вони можуть допомогти відповідним державним відомствам координувати відновлювальні роботи в таких ключових сферах, як навколишнє середовище, гуманітарна допомога, економіка та інфраструктура, щоб якомога швидше вивести економіку з-під наслідків надзвичайних ситуацій і відновити нормальний порядок життя людей.

Використання медіа в управлінні надзвичайними ситуаціями вимагає уваги до наступних питань: по-перше, питання управління, особливо те, як повністю використовувати функції різних ресурсів у надзвичайних ситуаціях. По-друге, це використання різних соціальних мереж. Окрім вірогідності інформації, оскільки громадськість часто прагне шукати інформацію в екстрених випадках, а відсутність офіційної інформації сприяє поширенню чуток і пліток.

Цілями під час надзвичайної ситуації є:

- Забезпечити своєчасне оприлюднення точної інформації;
- Висвітлення перевірених фактів, а не спекулятивної інформації;
- Сприяти потоку інформації;
- Захищати добробут населення;
- Використовувати кризу, коли це доцільно, щоб проінформувати громадськість про ширші проблеми, які підняла катастрофа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Авраамов Д. С. Професійна етика журналіста / Авраамов Д. С. – М. : Думка, 1991. – 252 с.
2. Андрійчук В.Г. Сутнісний аспект методології наукових досліджень. Економіка АПК. 2016. № 7. С. 87–94.
3. Безпека життєдіяльності: навч. посіб./ За ред. В.Г.Цапка. – К.: ЗнанняПрес, 2003. – 397 с.
4. Білуха М.Т. Основи наукових досліджень: підручник. К.: Вища школа, 1997. 272 с
5. Бутиріна Марія. Стереотипи масової свідомості: особливості формування та функціонування у медіасередовищі: монографія. – Дніпропетровськ: Слово, 2009. – 368 с.
6. Вайшенберг З. Новинна журналістика: навчальний посібник [за заг. ред. В. Ф. Іванова]. – К. : Академія Української преси, 2004. – 262 с.
7. Висвітлення збройного конфлікту. Поради для журналістів // Детектор медіа: [Веб-сайт]. 2014. URL: <https://ms.detector.media/how-to/post/11892/2014-11-22-vysvitlennya-zbroynogo-konfliktu-porady-dlya-zhurnalistiv/> (дата звернення: 11.11.2022).
8. Висвітлення конфлікту в українських медіа: установки, практики, пошук рішень (результати дослідження) // Детектор медіа: [Веб-сайт]. 2016. URL: <https://ms.detector.media/mediadoslidzhennya/post/16353/2016-03-31-vysvitlennya-konfliktu-v-ukrainskykh-media-ustanovky-praktyky-poshuk-rishen-rezultaty-doslidzhennya/> (дата звернення: 15.11.2022).
9. Влада Житомира ухвалила рішення про реагування на надзвичайні ситуації та продовжує перевіряти об'єкти укриття // Житомир.info: [Веб-сайт]. Житомир, 2022. URL: https://www.zhitomir.info/news_205457.html (дата звернення: 11.11.2022).

10. Головна сторінка // Департамент з питань ЦЗН та оборонної роботи Житомирської обласної державної адміністрації: [Веб-сайт]. Житомир, 2022. URL: <https://czndep.zht.gov.ua> (дата звернення: 13.11.2022).
11. Дмитровський Зенон. журналістика: навч. посібник. – 3-тє вид., доп. – Львів: ПАІС, 2009. – 224 с.
12. Екстремально-професійна підготовка до діяльності у надзвичайних ситуаціях: Моногр. / М. М. Козяр; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Львів. ін-т пожеж. безпеки МНС України. — Л. : СПОЛОМ, 2004. — 376 с. — Бібліогр.: 545 назв.
13. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації : посібник рекомендацій для працівників ЗМІ. – К. : ВАІТЕ, 2016. – 118 с.
14. Журналістська етика : посібник для підготовки до державного іспиту / В. Іванов, Є. Маслов, В. Павлів та ін. ; за ред. В. Мостового та В. Різуна. – Київ : ТзОВ «ЗН УА», 2014. – 224 с.
15. Засоби масової інформації: професійні стандарти, етика та законодавчі норми / Укладачі: Т. Петрів, А. Сафаров, В. Сюмар, О. Чекмишев. – Київ: Нічлава, 2006. – 100 с.
16. Іванов В. Ф. Журналістська етика : підручник для студ. ВНЗ. / В. Ф. Іванов, В. Є. Сердюк. – Київ : Вища школа, 2006. – 231 с.
17. Інтернет в роботі журналіста. – К. : Інститут масової інформації (Київ); Центр підготовки й вдосконалення журналістів (Париж), 2004. – 68 с.
18. Кравчук С. Особливості роботи тележурналіста при висвітленні екстремальних ситуацій (на прикладі інформаційної агенції Reuters). – Київ, 2007. – 11 с.
19. Кризова психологія.: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка. – Х.: НУЦЗУ, КП «Міська друкарня», 2010. – 383 с.

20. Крос К. Політична комунікація і висвітлення новин у демократичних суспільствах: перспективи конкуренції / К. Крос, Р. Гакет ; пер. з англ. Р. Ткачук. – Київ : Основи, 2000. – 142 с.
21. Кузнєцова О. Аналітичні методи в журналістиці : навч. посіб. / Кузнєцова О. – Л. : Вища школа, 1997. – 110 с.
22. Культура спілкування в журналістській практиці: навч.- метод. посібник / Укладачі: Н. Бабич, О. Жук. – Чернівці: Букрек, 2012. – 160 с.
23. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини: Навч. посіб. - 6-те вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2007. - 332 с.
24. Лизанчук Василь. Журналістська майстерність: підручник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. – 376 с.
25. Лозовицький О. Засоби масової інформації // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2011 с. 265-266.
26. Лубкович Ігор. Інформаційна журналістика: методи збору інформації, відображення дійсності та жанри: навч. посібник. – Львів: ПАІС, 2017. – 104 с.
27. Масенко Лариса. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. – Київ: Видавничий дім “КМ Академія”, 2004. – 163 с.
28. Мак-Квейл Деніс. Теорія масової комунікації. – 4-те вид. – Львів: Літопис, 2010. – 538 с.
29. Мас-медіа на перехідному етапі: система мас-медіа, політична комунікація, аспекти журналістики, методи дослідження / за ред. Р. Блюма, М. Герольд, В. Іванова, В. Різуна. – Київ, 2001. – 302 с.
30. Михайлин І. Л. Основи журналістики. – 5-те вид., доп. і доопр. – Київ: Центр навчальної літератури, 2011. – 496 с.
31. Москаленко А. Сучасна українська преса: навч. посіб. / Москаленко А. – К. : Центр вільної преси, 1999. – 170 с.

32. Надзвичайні події // Головне управління ДСНС України у Житомирській області: [Веб-сайт]. Житомир, 2022. URL: <https://zt.dsns.gov.ua/uk/news/nadzvicaini-podiyi> (дата звернення: 15.11.2022).
33. Надзвичайна ситуація загальнодержавного рівня // Енциклопедія водного господарства, природокористування, природовідтворення, сталого розвитку / А. В. Яцик, В. Я. Шевчук — К. : Генеза, 2006. — С. 457.
34. Надзвичайна ситуація місцевого рівня // Енциклопедія водного господарства, природокористування, природовідтворення, сталого розвитку / А. В. Яцик, В. Я. Шевчук — К. : Генеза, 2006. — С. 457.
35. Надзвичайна ситуація об'єктового рівня // Енциклопедія водного господарства, природокористування, природовідтворення, сталого розвитку / А. В. Яцик, В. Я. Шевчук — К. : Генеза, 2006. — С. 457.
36. Надзвичайна ситуація регіонального рівня // Енциклопедія водного господарства, природокористування, природовідтворення, сталого розвитку / А. В. Яцик, В. Я. Шевчук — К. : Генеза, 2006. — С. 457.
37. Недопитанський М. Уроки з журналістської практики : практичний посібник / М. Недопитанський, М. Карась, В. Ільченко. – Київ: Україна молода, 2010. – 152 с.
38. Онкович Ганна. Медіаосвіта як навчальна дисципліна // Вища освіта України. Дод. 4. – 2010. – Т. 23. – С. 483–493.
39. Опришко Л. Правові аспекти взаємовідносин між правоохоронними органами та ЗМІ в Україні : методичні рекомендації для тренінгових програм / Л. Опришко ; Координатор проектів ОБСЄ в Україні. – Київ, 2013. – 41 с.

40. Особливості взаємодії засобів масової інформації з правоохоронними органами: міжнародний та національний досвід : матеріали міжнародного круглого столу (23 листопада 2016 року). – Київ : Національна академія прокуратури України, 2017. – 48 с.
41. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. / В. Є. Гончарук, С. І. Качан, С. М. Орел, В. І. Пуцило; Нац. ун-т «Львів. політехніка». — Л., 2004. — 184 с. — Бібліогр.: с. 183.
42. Павлів В. Репортаж: між фактами та емоціями. Практичний посібник для журналістів. Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2015. 120 с.
43. Павлюк Людмила. Текст і комунікація: основні дискурсивні аналізи. — Львів: ПАІС, 2009. – 76 с.
44. Партико З. В. Властивості інформації // Львів, 2017. URL: http://195.22.112.37/bitstream/ntb/38348/1/63_136-137.pdf (дата звернення: 11.11.2022).
45. Партико З. В. Теорія масової інформації та комунікації : навч. посібник. — Львів : Афіша, 2008. — С. 146.
46. Потятиник Б. Медіа: ключі до розуміння / Потятиник Б. – Львів : ПАІС, 2004. – 298 с. – [сер. : Медіакритика].
47. Різун В. В. Теорія масової комунікації. – Київ: Просвіта, 2008. – 260 с.
48. Свобода інформації в Україні та світі. Теорія та практика / упоряд. О. М. Павліченко, Р. І. Стадник ; ГО «Харківська правозахисна група». – Харків : ТОВ «Видавництво права людини», 2015. – 216 с.
49. Селіванова О. О. Основні теорії мовної комунікації: підручник. – Черкаси: Видавництво Чабаненко Ю. А., 2011. – 350 с.
50. Тімушева Є. Аналітичні способи відображення дійсності в журналістиці. Львів: ЛДУ, 2004.

- 51.Український словник медіакультури / О. Т. Баришполец ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. і політ. психології ; літ. ред. Т. А. Кузьменко. Київ: Міленіум, 2014. 196 с.
- 52.Уліцка О. В. Регіональна преса у конфліктному полі місцевих органів влади (на прикладі львівських газет 1994–2004 рр.) : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.01.08 – журналістика / О. В. Уліцка. – Львів, 2005. – 22 с.
- 53.Цивільний захист населення // Житомирська міська рада: [Веб-сайт]. Житомир, 2022. URL: <https://zt-rada.gov.ua/?items=21>(дата звернення: 12.11.2022).
- 54.Чекмишев О. В. Основи професійної комунікації. Теорія і практика новинної журналістики : підручник-практикум / О. В. Чекмишев. – Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. – 129 с.
- 55.Шишкіна Є.К., Носирєв О.О. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків: Діса плюс, 2014. 200 с.
- 56.Що повинні робити заклади Житомира, аби бути готовими до надзвичайних ситуацій // Житомир.info: [Веб-сайт]. Житомир, 2022. URL: https://www.zhitomir.info/news_205619.html(дата звернення: 11.11.2022).
- 57.Яцимірська Марія. Культура фахової мови журналіста: навч. посібник. – Львів: ПАІС, 2004. – 332 с.
- 58.Johansson C. Anders. Media, Ethics and Terrorism. A study of Swedish media's ethics in relation to September 11 // US and the others: Global media images. The war on Terror. – Goteborg; Nordicom, 2004.
- 59.Lynch J.andMcGoldrick A. War and Peace Journalism in the Holy Land // Social Alternatives. – 2005. – Vol. 24.
- 60.Marquis C. Albright's Spokesman Ends Singular Tenure // New York Times. – 2000. – April 30.
- 61.Nohrstedt S. A. &Ottosen R. Studying the Media Gulf War // Journalism and the New World Order. – Goteborg; Nordicom, 2001. – Vol. 1.

62. Seib P. News and Ethics in a Real-time World: Effects on the Public and Private Sectors // Conference International Institute for Public Ethics "Ethics in the New Millennium". – Ottawa, 2000. – September.
63. Stepinska A. The Global Flow of Information and Propaganda. Terrorist Attacks on the USA, September 11, 2001 as a media event // The power of Terrorism. – Poznan: Institute of Political Science and Journalism Press; Adam Mickiewicz University, 2005.
64. Taylor P. M. Global Communication, International Affairs and the Media Since 1945. – London: Routledge, 1997.